

ასოცირების ხელშეკრულების გავლენა სასაქონლო ნიშნის დაცვის სამართლებრივ რეფორმაზე

მარიამ ლუბიანური*

I. შესავალი

XXI საუკუნე ინტელექტუალური საკუთრების გლობალური აღიარებისა და მნიშვნელობის გაზრდის ეპოქად მიიჩნევა. მისი მნიშვნელობის ზრდა არაერთმა ფაქტორმა გამოიწვია. უპირველეს ყოვლისა, ისე როგორც არასდროს საზოგადოებას აქვს ინფორმაციაზე წვდომის შესაძლებლობა და თავისუფლება, რაც მსოფლიოში განათლებული ადამიანების რაოდენობის საგრძნობლად ზრდის მიზეზი გახდა. მეორე მხრივ, სამყარო გახდა ძალიან კონკურენტუნარიანი, იგი მუდმივად ინოვაციებსა და მათ დაცვას მოითხოვს. პირველ ორ ფაქტორთან ერთად იზრდება მომხმარებლის მოთხოვნილებები, რაც მწარმოებლებს აიძულებს, მათი პროდუქტების გასაუმჯობესებლად და ბაზარზე რეპუტაციის შესანარჩუნებლად, მუდმივად იფიქროს საკუთარი პროდუქციისა და მომსახურებების გაუმჯობესებაზე, დამატებითი სიკეთეების შექმნაზე. ამის ნათელ მაგალითად ტელეფონიც გამოდგება, რომელიც რამდენიმე ათეული წლის წინ იყო ნივთი, რომელიც მხოლოდ სახლში ასრულებდა დაკისრებულ ფუნქციას, ხოლო დღეისათვის ისეთი განვითარება ჰპოვა, რომ ის ყველაზე მოხერხებული ნივთია, რომელიც მორგებულია ადამიანის ცხოვრებისეულ რიტმს და თავის მხრივ, სხვადასხვა ინტელექტუალური საკუთრებით დაცული სიკეთეების ერთობლიობას წარმოადგენს.

ინტელექტუალური საკუთრების სათანადო დაცვა ხელს უწყობს მომხმარებელს, ადვილად შეძლოს პროდუქტის თუ მომსახურების გარჩევა მისთვის დამახასიათებელი „განსაკუთრებული“ ნიშნით. შესაბამისად, გასაკვირი არ არის, რომ ინტელექტუალური საკუთრე-

* სამართლის მაგისტრი, დოქტორანტი (თსუ), დავით ბატონიშვილის სამართლის ინსტიტუტის ასოცირებული მკვლევარი.

ბის დაცვა თანაბრად მნიშვნელოვანია როგორც ბიზნესსექტორისთვის, ისე ინტელექტუალური საკუთრების მფლობელისა და სახელმწიფოსათვის.¹ სათანადოდ დაცული ინტელექტუალური საკუთრება არის ქვეყნის განვითარების საწინდარი როგორც სამართლებრივი, ისე ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული თვალსაზრისით. ინტელექტუალური საკუთრების დაცვა პირდაპირპროპორციულად იწვევს მსოფლიოში ლიტერატურის, ხელოვნების, მეცნიერების, ბიზნესის, ინოვაციური პროდუქტების, ახალი გამოგონებების და სხვა სიკეთეების განვითარების წახალისებას, ხოლო იმ შემთხვევაში, როცა უფლებები სათანადოდ არაა დაცული და დარღვეული უფლებებისათვის პასუხი არავის მოეთხოვება, დაბლდება ინტელექტუალური შრომის მოტივაცია და პირს უტყდება ახლის შექმნის სურვილი. ინტელექტუალური საკუთრების დაცვის გარეშე ყველა ინოვაცია და ნებისმიერი ზემოაღნიშნული ქმნილება საფრთხის ქვეშ დგება, რადგან ეს იწვევს ახალი ღირებული პროდუქტის შექმნისა და მასში ინვესტირების სტიმულის დაკარგვის საფრთხეს², რაც ეკონომიკურ შედეგებზე აისახება. ეკონომიკური თვალსაზრისით, ერთ-ერთი პრიორიტეტული არამატერიალური სიკეთეა სასაქონლო ნიშანი, რომელიც თანამედროვე სამყაროში წარმატებული ბიზნესის განუყოფელი ნაწილია.

ამ ფაქტორების გათვალისწინებით, გასაკვირი არაა, თუ რატომაა ინტელექტუალური საკუთრება ევოკავშირის ქვეყნებისათვის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მიმართულება. ინტელექტუალური საკუთრების დაცვის კუთხით არც ისე დიდი ისტორიის მიუხედავად, საქართველო არის ამ სფეროში მოქმედი მნიშვნელოვანი საერთაშორისო კონვენციებისა და შეთანხმებების წევრი და საქართველოს კანონმდებლობა ძირითად სტანდარტს აკმაყოფილებს. თუმცა ასოცირების ხელშეკრულების დადების შემდეგ, ნათელი გახდა, რომ აუცილებელია ქართული მოწესრიგების იმ რიგ სტანდარტებთან უფრო მეტად შესაბამისობაში მოყვანა, რომელიც

¹ იხ., Triton G., Davis R., Edenborough M., Graham J., Malynicz S., Roughton A., *Intellectual Property In Europe*, 3rd Ed., London, 2008, 3-4.

² იხ., ინტერვიუ CISAC-ის ევროპულ საკითხთა დირექტორ - მიტკო ჩატალბაშევთან, ჟურნ. Copyright, N2, 2012, 14.

სასიცოცხლოა ღრმა და ყოვილსმომცველი თავისუფალი ვაჭრობის სივრცის შესაქმნელად.

II. სასაქონლო ნიშნის დაცვის ძირითადი არსი

სასაქონლო ნიშნის მფლობელს ენიჭება ექსკლუზიური უფლება, გაყიდოს საქონელი ან მომსახურება, რომელიც დაცულია სავაჭრო ნიშნით.³ სასაქონლო ნიშნის სათანადო დაცვის გარეშე, სხვა მწარმოებლები, რომლებიც არ არიან სავაჭრო ნიშნის უფლების მფლობელები, ნახალისებულნი იქნებიან, აწარმოონ მსგავსი პროდუქცია, სასაქონლო ნიშნის მფლობელისაგან ყოველგვარი ლიცენზიისა და ნებართვის მიღების გარეშე. სასაქონლო ნიშანი მომხმარებლისთვის არის გარანტი, რომ ამ კონკრეტული სასაქონლო ნიშნის ქვეშ არსებული საქონელი/მომსახურება წარმოებულია სავაჭრო ნიშნის მფლობელის მიერ, ან კონტროლდება მის მიერ და არის იმავე ხარისხის, რაც ორიგინალი პროდუქტი. ხოლო სავაჭრო ნიშნის დაცვის სათანადო ბერკეტების არარსებობისას, სასაქონლო ნიშანი ვეღარ განიხილება როგორც ხარისხის განმსაზღვრელი, რადგან ინტელექტუალური საკუთრების უფლების მფლობელისგან დამოუკიდებლად, კონკურენტი, არაკანონიერად სარგებლობს სავაჭრო ნიშნით, რაც გამოიწვევს იმას, რომ უფლების მფლობელის მიერ მაღალი ხარისხის პროდუქციის წარმოებისას, მის მიერ მოპოვებული რეპუტაციით არასამართლიან პირობებში ისარგებლებს უფლების დამრღვევიც და პირიქით, როცა უფლების დამრღვევი აწარმოებს დაბალი ხარისხის პროდუქციას, ეს უარყოფით ზეგავლენას მოახდენს სასაქონლო ნიშნის მფლობელზე. ამიტომაც ხშირ შემთხვევაში, როდესაც განსაკუთრებული უფლების მფლობელები „მიაგნებენ“ ხოლმე მათი უფლების დამრღვევს, ცდილობენ, მათი სასაქონლო ნიშნის უკანონო გამოყენების შესახებ ინფორმაცია კონფიდენციალური დარჩეს, რადგან მომხმარებელმა სამომავლოდ შესაძლებელია ეჭვი შეიტანოს ამ პროდუქციის ავთენტურობაში და არ შეიძინოს მისი სასაქონლო ნიშნის ქვეშ არსებული

³ იხ., Tritton G., Davis R., Edenborough M., Graham J., Malynicz S., Roughton A., Intellectual Property in Europe, 3rd Ed., London, 2008, 225-226.

პროდუქტი. ქართულ სინამდვილეშიც ხშირია კარგი რეპუტაციის სასაქონლო ნიშნების მესამე პირების მიერ გამოყენება. მაგ., თბილისის ყველა კუთხეში იყიდება Adidas-ის, Nike-ის, Puma-ს, Prada-ს და სხვა ცნობილი ბრენდების სახელით ნაწარმოები საქონელი, რომელიც დაახლოებით 10-ჯერ უფრო იაფია, ვიდრე ორიგინალი ნაწარმი. სასაქონლო ნიშანი ხარისხის გარანტი შეიძლება მხოლოდ მაშინ იყოს, როცა ის კონტროლდება მისი კანონიერი მფლობელის მიერ ექსკლუზიურად, სხვა შემთხვევაში იგი ხარისხს ვერ გააკონტროლებს, შედეგად კი განაწყენებულ და შეცდომაში შეყვანილი მომხმარებლების დიდ რაოდენობას მიიღებს.⁴ საინტერესოა, რომ ეკონომიკური თვალსაზრისით, ზოგიერთი ექსპერტის მოსაზრებით, სასაქონლო ნიშნის დარღვევას აქვს თავისი დადებითი მხარეები, რადგან სასაქონლო ნიშნის დარღვევიდან გამომდინარე, დიდი მწარმოებელი კომპანიები, თავიანთი ინტელექტუალური საკუთრების დარღვევისათვის კოლოსალურ თანხებს იღებენ უფლების დამრღვევებისაგან.⁵

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველო ინტელექტუალური საკუთრების სამართლის მრავალი შეთანხმების წევრია და „სასაქონლო ნიშნების შესახებ“ საქართველოს კანონის ძირითადი ნაწილი საერთაშორისო სტანდარტებს შეესაბამება, ასოცირების ხელშეკრულებიდან გამომდინარე, გარდაუვალი იყო კანონმდებლობაში ცვლილებების შეტანა, რათა ქართული კანონმდებლობა ევროპულ რეგულაციებს მაქსიმალურად დაახლოვებოდა და სასაქონლო ნიშნის დაცვის მექანიზმები უფრო მეტად დახვეწილიყო.

ევროპული ბაზრისკენ გზის გახსნამ სათანადოდ დაცული ინტელექტუალური საკუთრების უფლების მნიშვნელობა კიდევ უფრო გაზარდა. ეს გადამწყვეტი კრიტერიუმია ნებისმიერი ინვესტორისთვის, რომელიც აპირებს ქვეყნის ბაზარზე შემოსვლას, რადგან, როგორც წესი, მსხვილი და მულტინაციონალური ბიზნესის წარმადგენლები ბაზრის წინასწარი შესწავლისას მათი უფლებების

⁴ იხ. იქვე, 226, იხ. ციტირება: Case C-317/91 Deutsche Reanult v Audi (1993) E.C.R I-6227 at para 18-19.

⁵ იხ., Seuba X., The Economics of Intellectual Property Enforcement, The Wipo Journal: Analysis of Intellectual Proeprty Issues, Vol.6, No.2, 2015, 134.

დაცულობის ხარისხს უდიდეს ყურადღებას აქცევენ.⁶ ასოცირების შეთანხმება განამტკიცებს საქართველოს იმ ვალდებულებებს, რომლებიც განსაზღვრულია „ნიშნების საერთაშორისო რეგისტრაციის შესახებ“ მადრიდის შეთანხმების ოქმითა და „ნიშნების რეგისტრაციისათვის განკუთვნილი საქონლისა და მომსახურების საერთაშორისო კლასიფიკაციის შესახებ“ ნიცის შეთანხმებით.⁷ ასოცირების შეთანხმებით განისაზღვრა ინტელექტუალური საკუთრების დაცვისათვის აუცილებელი პრინციპები. მაგრამ ამასთან, გასათვალისწინებელია, რომ მნიშვნელოვანია, არა მხოლოდ კანონმდებლობის ევროპულ სივრცესთან დაახლოება, არამედ ევროპული სტანდარტების შესაბამისი ერთიანი და სწორი პრაქტიკის ჩამოყალიბება.

III. სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციაზე უარის თქმის დასაბუთების ვალდებულება

ევროპასთან ასოცირების შეთანხმების 166-ე მუხლის პირველი პუნქტი განსაზღვრავს, რომ სასაქონლო ნიშნების რეგისტრაციის ფარგლებში, უზრუნველყოფილი უნდა იქნეს სასაქონლო ნიშნების შესაბამისი უწყების მიერ მიღებული ყოველი საბოლოო უარყოფითი გადაწყვეტილების სათანადო დასაბუთება და წერილობით განმცხადებლისათვის მიწოდება. მსგავსი დათქმა უკვე განსაზღვრული იყო „სასაქონლო ნიშნების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-14 მუხლის მესამე პუნქტით: „არსობრივი ექსპერტიზის საფუძველზე განმცხადებელს ეგზავნება გადაწყვეტილება სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციის ან რეგისტრაციაზე უარის თქმის შესახებ საქონლის მთლიანი ჩამონათვალის ან მისი ნაწილის მიმართ“. როგორც ამ დებულებიდან ჩანს, სასაქონლო ნიშნის მარეგისტრირებელი ორგანო ვალდებული იყო, რეგისტრაციაზე უარის ან თანხმობის შემთხვევაში განმცხადებლისათვის გადაწყვეტილება გაეგზავნა, მაგრამ არ აკეთებდა იმპერატიულ დათქმას, როგორც ეს ასოცირების

⁶http://www.sakpatenti.gov.ge/media/publication_pdf/IP_georgia_journal2_14_Kg6SHqM.pdf [05.06.2018]

⁷ იხ., ასოცირების შეთანხმების 165-ე მუხლი.

შეთანხმებაშია, რომ იგი უნდა ყოფილიყო სათანადოდ, წერილობით დასაბუთებული. არსებული პრაქტიკით, იქიდან გამომდინარე, რომ გადანყევტილების მიმღები სუბიექტი – საქპატენტი საჯარო სამართლის იურიდიული პირია, მის მიერ გამოტანილ გადანყევტილებებზე ვრცელდება ადმინისტრაციული სამართლის ზოგადი ნორმები, კერძოდ, ზოგადი ადმინისტრაციული სამართლის კოდექსის 53-ე მუხლი, რომელიც ადგენს, რომ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი უნდა იყოს დასაბუთებული, მაგრამ აქვე ითვალისწინებს შემთხვევებს, როდესაც არ არის აუცილებელი მისი დასაბუთება, მაგალითად როცა: ა) ის გამოცემულია დაინტერესებული მხარის მოთხოვნის საფუძველზე და არ ზღუდავს მესამე პირების კანონიერ უფლებებსა და ინტერესებს ბ) დაინტერესებული მხარისათვის ცნობილია ის ფაქტობრივი და სამართლებრივი წინაპირობები, რომელთა საფუძველზედაც გამოიცა ეს ინდივიდუალური ადმინისტრაციული სამართლებრივი აქტი; გ) კანონი ითვალისწინებს მისი დასაბუთების გარეშე გამოცემას. შესაბამისად, აღნიშნული დათქმა და დასაბუთებასთან დაკავშირებით „სასაქონლო ნიშნების შესახებ“ საქართველოს კანონში იმპერატიული ნორმის არარსებობა, ხშირად გამხდარა სადავო საკითხი და რიგ შემთხვევებში ათავისუფლებდა აქტის გამომცემ ორგანოს დასაბუთების ვალდებულებისაგან. ყურადსაღებია ის ფაქტიც, რომ ასოცირების შეთანხმების ზემოაღნიშნული მუხლით დასაბუთების ვალდებულება სასაქონლო ნიშნის მარეგისტრირებელს წარმოეშობა მის მიერ რეგისტრაციაზე უარის თქმის დროს, რადგან პირის ინტელექტუალური საკუთრება უნდა იყოს სათანადოდ დაცული და მის რეგისტრაციაზე უარის თქმა არ უნდა იყოს უსაფუძვლო. მიუხედავად იმისა, რომ დამკვიდრებული პრაქტიკით მარეგისტრირებელი ორგანო უარის შემთხვევაში ყოველთვის გამოსცემს წერილობით უარს, აღნიშნული ცვლილების შეტანა ქართულ კანონმდებლობაში სამართლებრივი კუთხით მოაწესრიგებს ზემოაღნიშნულ გაუგებრობებს, რადგან საერთაშორისო ხელშეკრულებების მიზანი სწორედ სპეციალურ სამართალში დაცვის მექანიზმების უფრო ამომწურავად განსაზღვრაა⁸ და ამას-

⁸ იხ., Gervais D., The TRIPS Agreement – Drafting History and Analysis, UK, 2008, 440.

თან, მარეგისტრირებელ ორგანოს, გადანყვეტილების მიღების პროცესში ექნება მეტი პასუხისმგებლობის გრძნობა მიიღოს სწორი და სამართლიანი გადანყვეტილება.

საქართველოს ეროვნულ ცენტრ საქპატენტში სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციაზე უარის თქმის შედეგად არაერთი სააპელაციო საჩივარი განიხილება და სათანადო, ამომწურავი დასაბუთების ვალდებულებამ შესაძლებელია ეს რიცხვი საგრძნობლად შეამციროს. არასათანადო დასაბუთება იყო შპს „ჩემო იბერიკას“ მიერ სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციაზე უარის გასაჩივრების ერთ-ერთი მიზეზი, რომელმაც საქპატენტს მიმართა სასაქონლო ნიშანი “CHEMO”-ს 1-ელ (ფარმაცევტული და სამედიცინო წარმოებისათვის განკუთვნილი ქიმიური ნაწარმი), მე-5 (სამედიცინო დანიშნულების ფარმაცევტული, ვეტერინარული და დიეტური ნაწარმი) და 42-ე (ქიმიური, ბიოლოგიური და ფარმაცევტული და კვლევის მომსახურება) კლასში სართაშორისო რეგისტრაციის მოთხოვნით. განცმხადებელს უარი ეთქვა რეგისტრაციაზე არაგანმასხვავებელ-უნარიანობის გამო, რაც ყოველგვარ საფუძველს იყო მოკლებული, რადგან ნიშანი იყო კომბინირებული და არ შეიცავდა მხოლოდ სიტყვიერ ნაწილს, ასევე ლათინური ასოებით “CHEMO”- იკითხება როგორც “ჩემო” და ის არ შეიძლება აღქმული იყოს როგორც ქიმიური ნაწარმი და ასევე, სასაქონლო ნიშანი წარმოადგენდა განმცხადებლის საფირმო სახელწოდების შემოკლებულ სახელს. საქპატენტის სააპელაციო პალატამ მსჯელობის შედეგად დააკმაყოფილა შპს „ჩემო იბერიკას“ საჩივარი და ბათილად ცნო რეგისტრაციაზე უარის შესახებ მიღებული გადანყვეტილება.⁹

სასაქონლო ნიშნის მარეგისტრირებელი ორგანოს მიერ თავდაპირველი განხილვისას საკითხის უფრო ღრმად შესწავლა და რეგისტრაციაზე უარის შემთხვევაში გადანყვეტილების ამომწურავად დასაბუთება, საგრძნობლად შეამცირებს გასაჩივრებული აქტების რაოდენობას, რაც, თავის მხრივ, საკუთრების დაცვის

⁹ საქართველოს ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნული ცენტრის – საქპატენტის სააპელაციო პალატის გადანყვეტილება N123-03/14, საიდ.70908/03 IR 1065471.

აუცილებლობისათვის პროცედურული ნორმების დროულად, ეფექტურად და ხარისხიანად განხორციელებას განაპირობებს.

IV. სამოქალაქოსამართლებრივი დაცვის მექანიზმების გამყარება

თითოეული ქვეყანა დაინტერესებული უნდა იყოს ისეთი ეფექტური სისტემის შექმნით, რომელიც უზრუნველყოფს სასაქონლო ნიშნების დაცვას და მათ გამოყენებას მეწარმეთა და მომხმარებელთა კანონიერი ინტერესების შესაბამისად. მხოლოდ ასე შეიძლება სასაქონლო ნიშნებმა მაქსიმალური წვლილი შეიტანონ ეკონომიკის განვითარებაში.¹⁰ შესაბამისად, საინტერესოა სასაქონლო ნიშნებიდან გამომდინარე განსაკუთრებული უფლებების დარღვევისას რა დაცვის სტანდარტს ადგენდა კანონის ძველი რედაქცია და რა ცვლილებები განხორცილდა ამ კუთხით საქართველოსა და ევროპის კანონმდებლობის დაახლოების ფარგლებში.

აღსანიშნავია, რომ სასაქონლო ნიშნის მფლობელი შეიძლება იყოს როგორც იურიდიული, ისე ფიზიკური პირი. „სასაქონლო ნიშნების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, რეგისტრაციით დაცულ სასაქონლო ნიშანზე განსაკუთრებული უფლება მფლობელს წარმოეშობა ნიშნის რეგისტრაციის დღიდან, რაც იმას ნიშნავს, რომ შესაბამისმა უწყებამ – საქპატენტმა, შეამოწმა ნიშნის დაცვისუნარიანობა და მხოლოდ შემოწმების დადებითი შედეგის შემთხვევაში დაარეგისტრირა.¹¹ ასევე, განსაკუთრებული უფლება, როგორც ზემოთ აღინიშნა, პარიზის კონვენციის შესაბამისად წარმოიშობა საყოველთაოდ აღიარებულ ნიშნებზე რეგისტრაციის გარეშე. ამავე მუხლის მეორე პუნქტი მფლობელს ანიჭებს უფლებას მთელ რიგ შემთხვევებში აუკრძალოს მესამე პირს მისი თანხმობის გარეშე სამოქალაქო ბრუნვაში გამოიყენოს მისი სასაქონლო ნიშანი, ან ნიშანი, რომელიც განსაკუთრებული უფლების მქონე პირის სასაქონლო ნიშნის

¹⁰ ინტელექტუალური საკუთრება, ნ.1, დ. გაბუნias რედაქტორობით, თბილისი, 2001, 16.

¹¹ იხ., ტოლკმიტი ი., ინტელექტუალური საკუთრების სამართალი, წიგნში: მოკლე კონსპექტები, თბილისი 2011, 87.

იდენტურია და ჩნდება ამ ნიშნების აღრევის, მათ შორის ასოცირების შედეგად აღრევის შესაძლებლობა და ასევე, კანონმდებლობით განსაზღვრულ სხვა შემთხვევებში.

მსოფლიო მასშტაბით სასაქონლო ნიშნებიდან გამომდინარე ინტელექტუალური საკუთრების დარღვევა მასობრივ ხასიათს ღებულობს, რაც ძირითად შემთხვევაში გამოწვეულია იმით, რომ უფლების დამრღვევი, ყოველგვარი ზედმეტი ნვალების გარეშე, ცდილობს გამოიყენოს უკვე ცნობილი და საზოგადოებაში დამკვიდრებული ნიშნის რეპუტაცია. ასეთი განზრახვა არსებობდა, როდესაც ცნობილი ბრენდის **Louis Vuitton**-ის მსგავსი ნიშანი გამოიყენეს ძაღლების აქსესუარების დასამზადებლად (**Malletier S.A v. Haute Diggity Dog**),¹² ასევე, არც ისე შორეულ წარსულში, „ტკბილი ქვეყნის“ მიერ ნაწარმოები შოკოლადი „ბათუმი“ და „შემიყვარე“, რომლებიც **Bounty**-სა და **Snickers**-ის სასაქონლო ნიშნებს ჰგავდა და დღეისათვის ბრუნვიდან ამოღებულია.

ღრმა და ყოვლისმომცველი ვაჭრობის შესახებ ხელშეკრულების შესაბამისად, საქართველოს კანონმდებლობაში განხორციელდა გარკვეული მუხლების იმპლემენტირება, რომელიც უკეთესი გარანტი იქნება სასაქონლო ნიშნიდან გამომდინარე განსაკუთრებული უფლების დაცვის ნაწილში, რადგან არსებული პრაქტიკით დარღვევები ამ სფეროში უმეტესად დელიქტური ხასიათისაა და სამოქალაქო სამართლებრივი სანქციები გამოიყენება.¹³ თუმცა ასეთმა ცვლილებებმა თავდაპირველად პრაქტიკაში შესაძლებელია როგორც სამართლებრივი, ისე სოციალური წინააღმდეგობები გამოიწვიოს.

სპეციალური კანონმდებლობის ძველი რედაქცია განსაკუთრებული უფლების დარღვევისას იძლეოდა არც ისე ამომწურავი ხასიათის დათქმებს, რაც იმაში გამოიხატება, რომ კანონის 45-ე მუხლის თანახმად, განსაკუთრებული უფლების დარღვევა იწვევდა პასუხისმგებლობას საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით, ხოლო უფლების მფლობელისათვის შემოიფარგლებოდა

¹² იხ. **Louis Vuitton Malletier S.A. v. Haute Diggity Dog, LLC, United States Court of Appeals for the Fourth Circuit 507 F.3d 252 (4th Cir. 2007)**.

¹³ იხ., დამუკავშილი დ., ინტელექტუალურ საკუთრებათა სამართალი, მე-2 გამოცემა, თბილისი, 2014, 299-300.

ისეთი სახით, როგორიცაა უფლების მფლობელის მიერ სასამართლოსათვის მიმართვა და მის მიერ 1. დამრღვევი ქმედების შეწყვეტა; 2. მიყენებული ზიანის ანაზღაურება; 3. ყველა იმ გამოსახულების, ეტიკეტის, ანაბეჭდის, შეფუთვის, შესაფუთი მასალისა და სარეკლამო მასალის და სარეკლამო განაცხადის განადგურება, რომელიც შეიცავს რეგისტრირებულ სასაქონლო ნიშანს, წარმოადგენს მის ასლს ან იმიტაციას; 4. სასაქონლო ნიშნის დასამზადებლად განკუთვნილი კლიშეების, მატრიცების, ხოლო თუ სასაქონლო ნიშნის საქონლისგან განცალკევება შეუძლებელი იყო, თვით ამ საქონლის განადგურებაც კი. იმისათვის, რომ ამოქმედდეს სასაქონლო ნიშნიდან გამომდინარე დაცვის განსაკუთრებული უფლებები, უპირველეს ყოვლისა, უეჭვო უნდა იყოს მისი გამოყენება.¹⁴ აღნიშნული მუხლი უფლების მფლობელის მიერ საქონლის განადგურების მოთხოვნას მხოლოდ იმ შემთხვევაში უშვებდა, როცა სასაქონლო ნიშნის განცალკევება საქონლისგან შეუძლებელი იყო. მიუხედავად იმისა, რომ ქართულ სინამდვილეში მოსარჩელეს დაუყენებია შუამდგომლობა, სასამართლომ მოსარჩელის მოთხოვნა დააკმაყოფილა მხოლოდ დაცული ნიშნის გამოყენებით შექმნილი გამოსახულებების ეტიკეტების, შესაფუთი მასალის, სარეკლამო განცხადებების და არა თავად საქონლის განადგურების ნაწილში.¹⁵ გარდა სპეციალური კანონმდებლობისა, საქონლის განადგურება დასაშვებია ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 158-ე მუხლით. ამ საკითხთან დაკავშირებით განსხვავებულია ევროპული სტანდარტების მიდგომა და ჰარმონიზაციის ფარგლებში, სასამართლოს შეეძლება, უფლების მფლობელის მოთხოვნითა და უფლების დამრღვევის ხარჯით, მოითხოვოს ინტელექტუალური საკუთრების დარღვევის შემცველი საქონლის განადგურება.¹⁶ ეს ცვლილება იქნება შესატყვისი იმ მთავარი მიზნისა, რომლის თანახმადაც, ინტელექტუალური საკუთრების აღსრულებისათვის

¹⁴ იხ., იქვე, 296.

¹⁵ იხ., საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2011 წლის 26 სექტემბრის გადაწყვეტილება №ს-471-445-2011.

¹⁶ იხ., „ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ“ შეთანხმება, 195-ე მუხლის 1-ლი პუნქტი.

აუცილებელია დაინერგოს ისეთი ხელშემწყობი მექანიზმების, ქმედებებისა და პროცედურების შემუშავება, რომლებიც შეესაბამება TRIPS-ის ხელშეკრულებას და რომელიც შექმნის განსაკუთრებული უფლებების დაცვის გარანტიას სამართლიან, თანასწორ და შეუფერხებელ პირობებში.

კანონმდებლობის ჰარმონიზაციის ფარგლებში, სასამართლო იძენს უფლებამოსილებას, აუკრძალოს არამართლზომიერი ქმედების განხორციელება არა მხოლოდ განსაკუთრებული უფლების დამრღვევს, არამედ მესამე პირს, რომლის მომსახურებაც გამოყენებულია უფლების დარღვევისათვის. კანონის ძველი რედაქციითა და პრაქტიკით, „სასამართლო საქმეზე დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებების სამართლებრივი შეფასების შედეგად, აკმაყოფილებს მოსარჩელის მოთხოვნას შეწყვიტოს უფლების დამრღვევმა უფლების დამრღვევი ქმედება რაც თავის მხრივ, გულისხმობს ნებისმიერი საქმიანობის შეწყვეტას, მათ შორის, იდენტური/მსგავსი ნიშნის უკანონო გამოყენების აკრძალვასა და დაცული ნიშნის ყველა გამოსახულების, ეტიკეტის, სარეკლამო განაცხადის განადგურებას, რომელიც შეიცავს უფლების მფლობელის საკუთრებაში არსებულ რეგისტრირებულ სასაქონლო ნიშნის მსგავს ნიშანს, ასლს და იმიტაციას, მათ შორის, ამ სახელწოდების შემცველი ყველა გამოსახულების, ეტიკეტის, სარეკლამო განცხადების განადგურებას, რაც ხელყოფს განსაკუთრებული უფლების მფლობელი პირის უფლებებს“¹⁷, მაგრამ მესამე პირს, რომლის მომსახურებაც გამოყენებულ იქნა სასაქონლო ნიშნიდან გამომდინარე უფლების დარღვევისათვის, არ განიხილავდა იმ პირად, რომელსაც შეიძლებოდა პასუხისმგებლობა დაკისრებოდა. უფლების დამრღვევისათვის საქმიანობის აკრძალვისას მის კეთილ ნებაზე რჩებოდა, შეანყვეთინებდა თუ არა მესამე პირს ინტელექტუალური საკუთრების დარღვევით მომსახურების გაწევას, ამიტომაც საჭირო გახდა, კანონმდებლობით პირდაპირ განსაზღვრულიყო მესამე პირისთვის საქმიანობის აკრძალვის მოთხოვნის უფლება.

¹⁷ იხ., საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2014 წლის 9 სექტემბრის გადაწყვეტილება Nსს-42-41-2014.

კანონის ახალი რედაქცია უზრუნველყოფისგან დამოუკიდებლად განიხილავს ზიანის დაკისრების საკითხს და ადგენს – იმ შემთხვევაში, თუ მხარეს წინასწარ ჰქონდა შეცნობილი, რომ არღვევდა მესამე პირის ინტელექტუალურ საკუთრებას ან ჰქონდა სათანადო საფუძველი, რომ სცოდნოდა ამის შესახებ, ვალდებულია აუნაზღაუროს დაზარალებულს ზიანი იმ ოდენობით, რაც რეალურად მიაღდა მას ამ ქმედების შედეგად ან ერთჯერადად.¹⁸ რეალური ზიანის განსაზღვრისთვის მნიშვნელობა ენიჭება ყველა გარემოებას, მაგალითად, უარყოფით ეკონომიკურ შედეგებს, დაკარგული შემოსავალის ჩათვლით, რომელიც განიცადა დაზარალებულმა მხარემ, ასევე, სამართალდამრღვევის მიერ მიღებული უსამართლო მოგება, უფლების მფლობელის მორალური შეურაცხყოფა და სხვ. სამწუხაროდ, რეალობიდან გამომდინარე, სასამართლო სკეპტიკურად იყო განწყობილი ზიანის ანაზღაურების საკითხთან დაკავშირებით და ერიდებოდა უფლების დამრღვევისათვის სანქციების დაკისრებას, მით უმეტეს, თუ საქმე ეხებოდა მორალურ ზიანს. არგუმენტად ზემოხსენებული დავაც გამოდგება, როდესაც მოსარჩელემ თავდაპირველად მოითხოვა ნახევარი მილიონი ლარი, როგორც მისი სასაქონლო ნიშნის უკანონო გამოყენებისათვის, ხოლო 50 000 ლარი მიყენებული მორალური ზიანის ანაზღაურების სახით, მაგრამ სასამართლომ მორალური ზიანის ანაზღაურება მხოლოდ მას შემდეგ დააკისრა, რაც მოსარჩელემ შეცვალა სასარჩელო მოთხოვნა და მხოლოდ 1 ლარი მოითხოვა მორალური ზიანის ანაზღაურების საფასურად,¹⁹ ეს კი მაშინ, როდესაც ევროპასა და აშშ-ში, სასაქონლო ნიშნის დარღვევიდან გამომდინარე ზიანის ანაზღაურების სახით კოლოსალურ თანხებს იღებენ.

ცვლილებები, ასევე, ითვალისწინებს ერთჯერადად ზიანის ანაზღაურებას, რაც მოიცავს თანხის დაკისრებას, რომელიც სულ მცირე უნდა განისაზღვროს იმ ჰონორარის ან საფასურის ოდენობით, რომელსაც დამრღვევი გადაუხდიდა უფლების მფლობელს, რომ

¹⁸ იხ., „ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ“ შეთანხმება, 196-ე მუხლი.

¹⁹ იხ., საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2011 წლის 26 სექტემბრის გადაწყვეტილება №ა-471-445-2011.

მოეთხოვა სასაქონლო ნიშნის გამოყენების ნებართვა. ზიანის დათვლის კიდეც ერთი განსხვავებული პრინციპი შეიძლება გამოყენებულ იქნეს იმ შემთხვევაში, როცა დადგინდება, რომ სამართალდარღვევმა არ იცოდა დარღვევის შესახებ და ამ დროს სასამართლომ შეიძლება განსუსაზღვროს დამრღვევს მხოლოდ შემოსავლის ან ზიანის ანაზღაურების დაკისრება. „სასაქონლო ნიშნების შესახებ“ საქართველოს კანონით, აქამდე არ ყოფილა განსაზღვრული ზიანის დათვლის კრიტერიუმები და ის კანონმდებლობითა და პრაქტიკით დამკვიდრებული ზოგადი წესების შესაბამისად დაითვლებოდა. ახალი ცვლილებებით კი განისაზღვრა ზიანის დათვლის ძირითადი მახასიათებლები, ასევე, ზიანის ანაზღაურების დაკისრებისას მნიშვნელობა შეიძინა უფლების დამრღვევის მიერ დარღვევის „ცოდნა“- „არცოდნამ“ და მასთან დაკავშირებულმა მტკიცების ტვირთმა.

V. დასკვნა

ანალიზის შედეგად ნათლად გამოიკვეთა ის დადებითი პროცესები და საკანონმდებლო ცვლილებები, რომლებიც მიმართულია მფლობელთა უფლებების ეფექტურად განხორციელების მიზნით სასაქონლო ნიშნების ხელყოფის პრევენციის, აღკვეთისა და ადეკვატური სანქციების გატარების სამართლებრივი მექანიზმების განსასაზღვრად.

ყოველივე ზემოაღნიშნულთან ერთად, უნდა მოხდეს არა მხოლოდ სამართლებრივი კუთხით კანონმდებლობის ჰარმონიზაცია, არამედ უნდა დაინერგოს ერთიანი პრაქტიკა, გადამზადდნენ მოსამართლეები, ადვოკატები და სასაქონლო ნიშნის მარეგისტრირებელი ორგანოს თანამშრომლები ევროპული სტანდარტების, მათ მიერ დაგროვილი გამოცდილების შესაბამისად. საზოგადოებაში ცნობიერების ამაღლების კუთხით უნდა გატარდეს არაერთი ღონისძიება, ასევე მაქსიმალურად უნდა შემუშავდეს ისეთი მექანიზმები, რომელიც უზრუნველყოფს როგორც უფლების მფლობელებისათვის, ისე მომხმარებლებისათვის მეტი ინფორმაციის მიღების საშუალებას (ელექტრონული გამოცემები, გადაცემები და ა.შ.). იმისათვის, რომ მოხდეს კანონმდებლობის სრული ჰარმო-

მარიამ ღუბიანური, სასაქონლო ნიშნის დაცვა

ნიზაცია, ყველა ზემოაღნიშნულთან ერთად, უმნიშვნელოვანესია, დაინერგოს სწორი და სამართლიანი პრაქტიკა და ამით თავიდან იქნეს აცილებული უსაფუძვლო, არასამართლიანი და დაუსაბუთებელი გადაწყვეტილებების მიღება.